

Språket vårt

Per Egil Hegge

«Jeg står inne»

Det gjør jeg jo hvis jeg ikke står ute, eller sitter eller ligger. Men det kan bli galt allikevel, og i dag er det storviltjakt med selveste utenriksminister Jonas Gahr Støre som mål. «Jeg står inne for alt jeg har gjort» uttalte han i forbindelse med en diskusjon om hans forståelse av begrepet inhabilitet. Det Støre her viser seg mindre habil til, er å skjelne mellom sammensatte og oppstykkede verb, altså forskjellen på «han er oppstanden» og «han har stått opp». Det siste, det oppstykkede eller oppdelte, er svært konkret, men det første er høytidelig og gjerne brukes i overført betydning eller på et høyere stilnivå. Så mye som en utenriksminister reiser, er det sjelden han står inne, og heldigvis enda sjeldnere at utenriksministre sitter inne. For hvis vi sier om en person at han eller hun sitter inne, betyr det at vedkommende har gratis husly på statens bekostning – som innsatt. Det het straffefange i tidligere tider.

For å komme til saken: Det som Støre skulle ha sagt, er at «jeg inntår for alt jeg har gjort». Det betyr at jeg betrakter min fremgangsmåte og mine handlinger og avgjørelser som helt korrekte, og at jeg ikke har noen problemer med å forsvare dem. Systemet med sammensatte og oppdelte verb er under press. Hvis vi sier at «fristen løper ut» i stedet for det mer korrekte «fristen utløper», risikerer vi neppe å bli misforstått. Hvis vi sier – og slikt kan lett skje for folk som ikke har norsk som morsmål – «jeg daget opp» i stedet for «jeg oppdaget», virker det komisk, for det verbet kan ikke hakkes i to biter. Og hvis en kvinnelig politiker sier (det er et autentisk sitat fra begynnelsen av århundret) «jeg kan godt tåle at NN høvler over meg i stortings-salen», hadde det nok vært tryggere å bruke verbet i sammensatt form. Det er en viss forskjell på overhøve og høvle over.

Ⓜ Korrigeringer

Lagres ikke

■ Kripos har ikke lov hjemmel til å lagre DNA-profilen til andre enn dømte og personer som er mistenkte for en kriminell handling. Når Kripos nå innkaller 400 Oslo-menn til DNA-test etter en voldtekt, er det ikke riktig at DNA-profilen deres vil inngå i det sentrale DNA-registeret, slik vi skrev i går.

Regjeringen lover å opprette en egen avdeling ved Ullersmo fengsel utelukkende for utenlandske fanger, i praksis et gryende «apartheid»-fengsel, skriver Victor Lund Shammass. FOTO: DAG W. GRUNDESETH

Segregerte fengsler. I det stille er Regjeringen i ferd med å innføre Fremskrittspartiets fengselspolitikk. Segregerte fengsler for utlendinger skal bli norsk virkelighet.

De andres fengsel

Kronikk

Victor Lund Shammass
masterstudent
i sosiologi,
Universitetet i Oslo

«Det er ingen som blir skremt av norske fengsler,» sa Per Sandberg til Frps landsmøte i fjor. Han lanserte så et tipunks program for å gjøre livet for Norges fanger verre. Pedofile skulle kunne bli hengt ut i offentligheten, fanger som ville studere bak murene skulle bli møtt med arbeidsplikt på dagtid, og det skulle bli vanskeligere å få innvilget prøvelslatelse.

Skillet mellom norske og utenlandske fanger skulle også skjerpes: Mens norske

fanger skulle få halvert dagpengene fra Kriminalomsorgen (rundt 57 kroner dagen for de fleste i 2011), skulle utenlandske få enda mindre. De skulle dessuten sone under «lavere standard» enn norske statsborgere. Hvis norske fanger var «bad guys» var de i hvert fall våre slemme, virket det som om Frp mente å si.

Daværende justisminister Knut Storberget (Ap) gikk hardt ut mot forslagene. Han avskrev dem som et populistisk symptom på at «landsmøtet nærmer seg» for Frp, og mente de stort sett var «usigelig dårlige». Storberget påpekte at «de landene som prøver å forverre fangenes forhold, er de som sliter med mest kriminalitet.» Han har rett. Få vil vel hevde at kummerlige forhold i USAs fengsler har vært særlig effektive avskrekkingsmaskiner, for der sitter 2,4 millioner mennesker bak lås og slå. Landet har – i absolutte

tall – flere fanger enn Kina, et land med fire ganger så mange innbyggere.

Regjeringens helomvendning

Spol så frem til 2012. Stedet er et obskurt lite påaktet avsnitt i et statsbudsjettokument fra justisdepartementet. Nå har Regjeringen i det stille gjort helomvendning. Den lover å opprette en egen avdeling ved Ullersmo fengsel utelukkende for utenlandske fanger, i praksis et gryende «apartheid»-fengsel.

I fjor ble det kjent at Bjerke skole i Oslo hadde opprettet «apartheid»-klasser for minoritetslever. Det ble ramaskrik og rabalder. Aftenposten uttrykte lettelse på lederplass over at det bare gikk «noen timer fra meldingen om etnisk segregering» før ministre og byråder var på pletten.

Planen om fengselssegregering har der-

KRONIKK

E-post:
kronikk@aftenposten.no
Maks. 6000 tegn
inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT

E-post:
debatt@aftenposten.no

Hovedinnlegg: Maks 3000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved portrettfoto.
Kortinnlegg: 400-1500 tegn inkl. mellomrom.

Kultur- og debattredaktør:
Knut Olav Amås

Post: Aftenposten,
Debattredaksjonen,
Postboks 1, 0051 Oslo

Kronikker/debattinnlegg på nett:
aftenposten.no/meninger
• Aftenposten returnerer ikke artikler som blir sendt på papir.

imot skjedd uten at noen har hevet et øyebryn – riktignok er det en viss prinsipiell forskjell i å segregere på bakgrunn av statsborgerskap kontra etnisk bakgrunn, men dersom man bryr seg om utfall, er ikke de facto konsekvensene så helt ulike.

Ulikhetens gevinster

Justisdepartementet rettferdiggjør segregerte fengsler på tre måter. Alle er, slik jeg ser det, svake.

For det første: Dersom man samler alle utenlandske fanger på ett sted, vil man kunne få en «mer effektiv uttransportering». De fleste skal jo sendes ut av landet etter soning. Det gjøres først og fremst fra Gardermoen. Men dette er et tynt argument. Noen vil uansett måtte fraktes til Ullersmo fra hvor enn i landet de befinner seg, og antagelig er brorparten av transportutgiftene knyttet til selve uttransporteringen fra Norge, ikke til transport innenlands.

For det andre: Dersom alle utlendinger soner samlet, vil man kunne sen-

tralisere tjenester spisset mot dem, for eksempel tolker. Dette er også et svakt argument. Under politiavhør og rettsprosesser er det riktig at tolketjenester er hyppig anvendt. Men i fengselshverdagen er ikke dette like påtrengende.

Kriminalomsorgen gjorde i fjor en uformell kartlegging av språkproblemer i en region. Av 203 utenlandske fanger hadde 154 språkproblemer. Men av dem kunne hele 78 «fungere i hverdagen», mens bare en liten andel på 28 fanger «kunne ikke kommunisere». Styrking av norsk- eller engelskundervisning vil kunne hjelpe denne lille gruppen.

For det tredje: Regjeringen vil gjerne ha et tilbud som er «tilpasset denne gruppen innsatte». Her ligger det mange farer på lur. Så lenge en ikke vil klargjøre hva denne utlending-«tilpasningen» består i er det vanskelig å kritisere den, men en kan mistenke at «tilpasning» er en eufemisme for dårligere tilbud.

Amerikanerne levde lenge med noe de kalte for «separate but equal» i lovverket. Det var lov med segregerte togkupeer for hvite og svarte, så lenge vognene holdt samme standard. Historikere har vist at konsekvensen av at en sterk og en svak gruppe fikk tilgang på ulike fasiliteter, gjorde at presset for å holde kvaliteten ved like for de siste ble svekket.

Kriminologen Thomas Ugelvik har en presis oppsummering av bekymringen: «Skal fengslene rehabilitere nordmenn, og bare straffe utlendinger?» spør han. Får vi A- og B-fengsler?

Tvungen multikulturalisme

Regjeringens forslag kommer etter press fra Kriminalomsorgens Yrkesforbund, men noe av forståelsesformen til myndighetene finner vi igjen blant dem som faktisk blir berørt.

I min egen studie av et «åpent», norsk fengsel avdekket jeg misnøye blant enkelte norske fanger. De likte ikke så godt å sone sammen med utlendinger. Noen mente også at utlendingene «tok» ressurser fra norske fanger. De sa: Dersom poenget med rehabilitering i fengsel er at man skal kunne tilbakeføres til samfunnet, hvorfor skal så utlendingene legges beslag på skole og arbeid? De blir jo bare satt på neste fly hjem etter soningen.

Det korte svaret er at alle skal tilbake til et eller annet samfunn, selv om det ikke er det norske.

Man kunne tenke seg at en grunn til å holde utlendinger og nordmenn adskilt er å unngå etniske konflikter. Fengsler kan være trykkokere, og av og til gjelder andre regler der enn ute. Vi har alle bilder fra amerikanske fengselsfilmer på netthinnen hvor nynazister, mexicanere og afroamerikanere barker sammen i «rasekrig». Vold er hverdagslig.

Men det er ikke åpenbart at det er slik i Norge. Min egen forskning peker i alle fall i retning av at det i noen norske fengsler snarere har utviklet seg det man kan kalle en «tvungen multikulturalisme». Det dreier seg om en urolig fred mellom ulike etniske og nasjonale grupper. Noen av gruppene ser nok tidvis på hverandre med misunnelse eller forakt, men stort sett kommer de greit overens.

Betjenten Thomas Engebretsen ved Ullersmo fengsel spurte i et intervju på Aktuell.no om det «er tanken at det skal brukes mindre penger» på utenlandske fanger «fordi de ikke er norske?» Det er en meget presis analyse av Regjeringens nye flørt med et svært farlig tankegodt.

Streik. Regjeringen vil skyve oss foran seg for å få ned lønnsveksten.

Beretningen om et varslet brudd

Debatt

Pål N. Arnesen
leder,
YS Stat

YS Stat er i streik for første gang på 28 år. Mens privat sektor har tatt ut gevinsten av en god norsk økonomi, ble de ansatte i staten tilbudt en rødgrønn sparepakke.

Men hvis den konkurranseutsatte industriens rammer skal være førende for offentlig sektor, må dette gjelde ikke bare når det skal strammes inn. I tillegg mener vi at det er rimelig å forvente at staten opptre som en like profesjonell arbeidsgiver som privat sektor.

Hva krever vi?

De fleste av våre krav er i tråd med den politikken regjeringspartiene står for som samfunnsaktører, så hvorfor er det så stor avstand til den politikken Regjeringen fører som arbeidsgiver?

For er det egentlig urimelig å kreve at Regjeringen fører en aktiv og ansvarlig personalpolitikk, vika-politikk, seniorpolitikk og likestillingspolitikk? Er det urimelig å kreve forutsigbarhet for offentlig ansatte som må tjenestegjøre i utlandet? Er det urimelig å kreve at offentlig ansatte får tilgang til en likeverdig del av veksten i norsk økonomi? YS Stat mener at våre krav er både rimelige og rettferdige, og derfor har vi gått ut i streik for første gang på 28 år.

Forhandlingene startet 12. april, men frem til fristen valgte staten en merkelig linje: De unnlot å svare på

eller diskutere våre krav – i stedet ville de diskutere fjerning av eksisterende rettigheter! Mangelen på prosess gjorde det klart at vi trengte hjelp fra Riksmegleren for overhodet å ha en sjanse til å komme frem til et resultat.

I meglingen ble det enda en gang tydelig at staten ikke ønsket en dialog. Ingen dialog om utvikling av avtaleverket; ingen dialog om forutsigbare sosiale ordninger; ingen dialog om økonomi. For mens meglingen pågikk la Regjeringen frem revidert nasjonalbudsjett, hvor de overraskende nok justerte ned forventet lønnsvekst for 2012. Dette var komplett uforståelig for samfunnsøkonomene, og ble opplevd svært provoserende av arbeidstagerne. Forutsetningen for trepartssamarbeidet i Norge har i mange år vært at det er rammen for frontfaget som legges til grunn for lønnsoppgjørene i Norge.

Derfor er vi i streik

Regjeringen vil skyve oss foran seg for å få ned lønnsveksten. De ignorerer trepartssamarbeidet og frontfaget, og de vil la staten som arbeidsgiver gjøre jobben som industrien ikke gjorde. Og hva taper de vel på det? Ennå er det lenge til valget, Regjeringen får markert avstand til fagbevegelsen og de får støtte i opposisjonen for sparepakken sin. Hvem går det ut over? På kort sikt rammes ikke mange. På lang sikt er det verre: Norge som samfunn trenger en velfungerende offentlig sektor. 130 000 statsansatte er en viktig brikke i dette arbeidet.

Ansatte som føler seg respektert av arbeidsgiver gjør en mye bedre jobb enn de som føler seg trukket på.

Savner løsningsforslag

Innvandringen til Oslo vil være dominert av ikke-vestlige i årene som kommer, slik Christian Tybring-Gjedde (Frp) skriver i et innlegg i Aftenposten 22. mai. Årsaken er ikke at flere innvandrere kommer til Norge, men at integrering i distriktene ikke har lyktes, og derfor er det sterkere flyttestrøm til storbyene. Gjennom bedre integreringspolitikk i distriktene vil flere bosette seg der. Det har suksesshistorier som Vinje og Tynset allerede bevist.

Det er både trist og typisk at Tybring-Gjedde ikke kommer med noen løsningsforslag. Vi aner at det han egentlig er ute etter er sterk begrensning av innvandringen fra

«Asia og Afrika», men dette sies ikke med rene ord.

Frp sitter i glasshus i denne saken. Frp er det partiet på Stortinget som er sterkest motstander av offentlige inngrep. Hvis vi skal gjøre noe for de svakeste innvandrerguppene, er vi nødt til å sette inn tiltak som gratis videregående opplæring, sosial boligbygging og tiltak mot diskriminering på arbeidsmarkedet. Dette vil gi et langt bedre samfunnsøkonomi enn å overlate svake grupper til seg selv og markedskraftene, slik Frp er tilhenger av.

Are Vogt Moum
redaksjonsleder,
Utrop

➔ **Alle skal tilbake til et eller annet samfunn, selv om det ikke er det norske.**

LES PÅ FACEBOOK

Hver dag kan du diskutere en rekke nyhetssaker, debattinnlegg, økonomi- og forbrukersaker på Aftenpostens facebookside. Tusenvis av debattinnlegg fra dere lesere postes der hver uke! Følg oss på [facebook.com/aftenposten](https://www.facebook.com/aftenposten)

Aftenposten